

Az Alkotmánybíróság határozatában megállapította, hogy „az Egyezményben és az Alaptörvényben is szabályozott embertelen vagy megalázó bánásmód tilalmából az az absztrakt követelmény vezethető le, hogy a többszemélyes zárkában fogvatartottak részére biztosított élet-, illetve mozgástérnek minden esetben el kell érnie azt a minimális mértéket, amely biztosítja számukra az emberi méltósághoz való alapjoguk sérelme nélküli elhelyezésüket valamely büntetés-végrehajtási intézetben. E minimális élet-, illetve mozgástér biztosítása nélkül ugyanis olyan túlszűfolttság jön létre, amely megakadályozza az érintettekkel való, emberhez méltó és őket adottságaiktól függetlenül megillető bánásmódot, így embertelen, megalázó bánásmódnak, büntetésnek minősül.” Az Alkotmánybíróság döntésében a fentiek alapján megállapította, hogy az Egyezmény 3. cikkében és az Alaptörvény III. cikk (1) bekezdésében foglalt tilalom abszolút jellegű, abból következő „állami – jogalkotói – kötelezettség, hogy a fogvatartottak részére biztosítandó mozgástér minimális mértékét kötelezően alkalmazandó, kógens jelleggel – attól való eltérést kizáró módon – kell a jogszabályban meghatározni.”

3.2. Az Emberi Jogok Európai Bíróságának Magyarországot érintő gyakorlata a túlszűfolt büntetés-végrehajtási intézetek zárkái vonatkozásában

3.2.1. *Szél kontra Magyarország ügy*³⁵: a kérelmező összesen 21 hónapig tartózkodott 2,76 négyzetméter, és további 21 hónapig 3,15 négyzetméter egy főre jutó alapterületű zárkában, valamint 9 hónapig egy 3,125 négyzetméter egy főre jutó alapterületű zárkában, valamennyi esetben olyan illemhellyel, ahol a megfelelő intimitás nem volt biztosítva. Az EJEB megállapította, hogy a zsúfolt körülmények között történt fogvatartása nem tartotta tiszteletben az alapvető emberi méltóságot, ezért valószínűleg károsan hatott annak testi és szellemi állapotára, mindezekre figyelemmel arra a következtetésre jutott, hogy a túlszűfolt és nem higiénikus körülmények kimerítették az embertelen és megalázó bánásmód fogalmát.

3.2.2. *Kovács István Gábor kontra Magyarország ügy*³⁶: a kérelmező 67 napon keresztül olyan zárkákban volt elhelyezve, amelyekben a berendezést is beleértve 3,5-4,00 négyzetméter alapterület jutott egy fogvatartottra. Az EJEB az ilyen mértékű zsúfolt elhelyezést a ténnyel együtt, hogy a kérelmezőnek csaknem az egész napot a zárkában kellett töltenie, az alapvető emberi méltóság megsértéseként értékelte.

3.2.3. *Hagyó kontra Magyarország ügy*³⁷: a kérelmező több mint négy hónapon keresztül 3,52 négyzetméter egy főre jutó bruttó alapterületű zárkában³⁸ került elhelyezésre,

35 Szél kontra Magyarország (30221/06.), 2011 június 7., 18. bekezdés

36 Kovács István Gábor kontra Magyarország (15707/10.), 2012. január 17., 26. bekezdés

37 Hagyó kontra Magyarország (52624/10.), 2013. április 23., 45–47. bekezdések

38 Dr. JUHÁSZ Imre alkotmánybíró a 32/2014. (XI. 3.) AB határozathoz fűzött különvéleményében kifejtette álláspontját a bruttó és nettó alapterület számítása közötti különbség jelentőségéről, melynek értelmében egy esetleges bírói kezdeményezés előtt szükséges beszerezni a bruttó és nettó alapterületből eredő különbségekre vonatkozó adatokat. Ehhez segítségül szolgálhat az ennek számítására vonatkozó, mindenkor hatályos jogszabályi rendelkezés, mely jelenlegi [a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbírás helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól szóló 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 121. § (1) és (2) bekezdése] értelmében a zárkában vagy a lakóhelyiségben – ideértve a kórtermet is – elhelyezhető létszámot úgy kell meghatározni, hogy minden elítélre hat köbméter légtér és egyéni elhelyezés esetén legalább hat, közösen elhelyezett elítéltek esetén

és számára csak napi egy órára engedélyezték zárkája elhagyását, valamint a hatóságok csak hat hónap után növelték a zárkán kívül tölthető idő tartamát. Az EJEB úgy ítélte meg, hogy ilyen zsúfolt körülmények között történő hosszabb tartózkodás azzal a ténnyel együtt, hogy a kérelmező túlsúlyos volt és légzőszervi betegségekben, így asztmában és krónikus arcüreggyulladásban szenvedett, olyan bánásmódnak minősül, ami meghaladta a jogszerű fogvatartással elkerülhetetlenül együtt járó szenvedést. Mindezek alapján – figyelemmel a fenti tényezőknek a kérelmező fizikai jólétére gyakorolt kumulatív hatására – az alapjog sérelmét állapította meg.

3.2.4. *Fehér kontra Magyarország ügy*³⁹: a kérelmező több mint két éven és egy hónapon át átlagosan 1,7 négyzetméter egy főre jutó alapterületű zárkákban volt elhelyezve, amelyet az EJEB olyan mértékben korlátozott lélettérként értékel, hogy az még a szóban forgó időszak nagyobb részében biztosított napi négy órás zárkán kívül töltött idő által sem tekinthető megfelelően enyhítettnek. A fennmaradó időszakban a kérelmező 2,16 négyzetméter vagy 2,4 négyzetméter, illetve 2,5 négyzetméter, majd 2,75 négyzetméter lélettérrel rendelkezett és napjai nagy részét minden esetben a zárkán kívül tölthette. Az EJEB megjegyezte, hogy ez a körülmény csökkenti a túlszűfolttség hatását, „[...] azonban nem tekinthet el attól, hogy a kérelmező rendelkezésére álló lélettér minden esetben 3 négyzetméter alatt maradt, azaz a CPT standardnál lényegesen kevesebb volt.” Az EJEB megállapította, hogy a kérelmező fogvatartásának zsúfolt körülményei embertelen és megalázó bánásmódnak minősültek.⁴⁰

4. A kínzás, embertelen, megalázó bánásmód vagy büntetés elleni küzdelmet érintő nemzetközi egyezmények és intézmények

Az Európa Tanács tagállamai által megkötött és Magyarországon az 1993. évi XXXI. törvénnyel kihirdetett, az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló Egyezmény 3. cikke, továbbá az Egyesült Nemzetek Szervezete⁴¹ égisze alatt született Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának (1966) 7. cikke, amely Egyezségokmányt Magyarország az 1976. évi 8. törvényerejű rendelettel hirdetett ki, tiltja a kínzás mellett mind az embertelen, mind a megalázó bánásmódot és büntetést is. Az utóbbi, az Egyezségokmány 10. cikke, a 7. cikkben rögzített általános rendelkezést konkretizálja a fogvatartottak csoportjára, amikor úgy fogalmaz, hogy „[a] szabadságuktól megfosztott személyekkel emberségesen és az emberi személyiség veleszületett méltóságának tiszteletben tartásával kell bánni.”⁴²

A fentiekén túl, szintén az ENSZ keretén belül alkották meg a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmód elleni nemzetközi egyezményt (1987), amelyet Magyarországon az 1988. évi 3. törvényerejű rendelet hirdetett ki. Az Egyezmény 1. cikkében átfogó fogalmat hozott létre a kínzás tartalmi meghatározásában:

személyenként legalább négy négyzetméter lélettér jusson. Az lélettér kiszámításakor azonban a zárka vagy a lakóhelyiség alapterületéből az illemhely és a mosdó által elfoglalt területet le kell vonni, így azt figyelmen kívül kell hagyni, függetlenül attól, hogy ezek leválasztása megtörtént-e.

39 Fehér kontra Magyarország (69095/10.), 2013. július 2., 20. és 21. bekezdés

40 A jelen fejezetben részletezett fogalom meghatározások és jogesetek az Alkotmánybíróság 32/2014. (XI. 3.) AB határozatán alapulnak.

41 Az Egyesült Nemzetek Szervezete a továbbiakban: ENSZ

42 32/2014. (XI. 3.) AB határozat